

PODKLADNÍ VRSTVY A PODLOŽÍ VOZOVEK

Stanovení podílu jednotlivých
činností na výsledek zkoušky

Ing. René Uxa

22. listopadu 2016

1. Systém jakosti v oboru pozemních komunikací

S cílem zvýšení kvality prací při výstavbě, opravách a údržbě pozemních komunikací všeobecně vyhlásilo a průběžně aktualizuje Ministerstvo dopravy Systém jakosti v oboru pozemních komunikací (dále také jen SJ-PK). SJ-PK je určen zejména orgánům správy PK ke sjednocení jejich požadavků na zajištění kvality a organizacím činným při výstavbě, opravách a údržbě pozemních komunikací PK (dále také jen PK).

Tato práce je zaměřena zejména na oblast zkušebnictví, laboratorní činnosti.

1.1. Zkušebnictví (laboratorní činnosti)

Zkušebnictvím (laboratorní činností) se pro účely Metodického pokynu Systému jakosti v oboru pozemních komunikací rozumí soubor všech činností souvisejících s prováděním zkoušek včetně vzorkování vykonávaných při kontrole kvality silničních a stavebních prací.

2. Rozlišení jednotlivých činností v rámci zkušebnictví

2.2 Příprava zkušebního vzorku

Postup, při kterém je reprezentativní vzorek (získaný postupem vzorkování) upraven (homogenizován a zmenšen) tak, aby vznikl zkušební (laboratorní) vzorek. Tato činnost je také normativně upravena, její využití je však v praxi často podceňováno.

2.3 Měření/ zkoušení

Postup, při kterém jsou na zkušebním vzorku zjišťovány požadované/ sledované vlastnosti. Tato činnost je velmi podrobně prozkoumána/ dokumentována a proto nebude dále komentována.

3. Stanovení vlivu jednotlivých operací na celkový výsledek

Dle ČSN ISO 11648-1 „Statistická hlediska vzorkování hromadných materiálů - Část 1: Obecné principy“ má každý proces svou vlastní složku rozptylu:

- a) složku rozptylu vzorkování způsobenou při odběru dílčích vzorků,
- b) složku rozptylu úpravy vzorku vzniklou v průběhu úpravy zkušební vzorku,
- c) složku rozptylu měření charakterizující shodnost použité metody měření

3. Stanovení vlivu jednotlivých operací na celkový výsledek

Srovnání vychází z výsledků mezilaboratorního porovnání zkoušek (dále také jen MPZ) z let 1996 až 2016, organizovaných jak AS-PK, tak VUT FAST v Brně.

Předběžně byl odhadnut podíl vlivu (složky rozptylu) na celkový výsledek. V článku „Stanovení podílu jednotlivých operací na výsledek zkoušky“ [1] bylo na konkrétním zkušebním postupu „Zkoušení geometrických vlastností kameniva - Část 1: Stanovení zrnitosti - Sítový rozbor“ upřesněn vliv dílčích činností na výsledek.

Od roku 2005 došlo ke změně ve způsobu přípravy vzorků, kdy je zkušební vzorek jednotně připravován z úzkých frakcí kameniva a laboratoři dodán v množství, odpovídajícímu zkušební navážce (frakce 0/16; 2,6 kg). Jsou tedy eliminovány složky rozptylu vzorkování a úpravy vzorku.

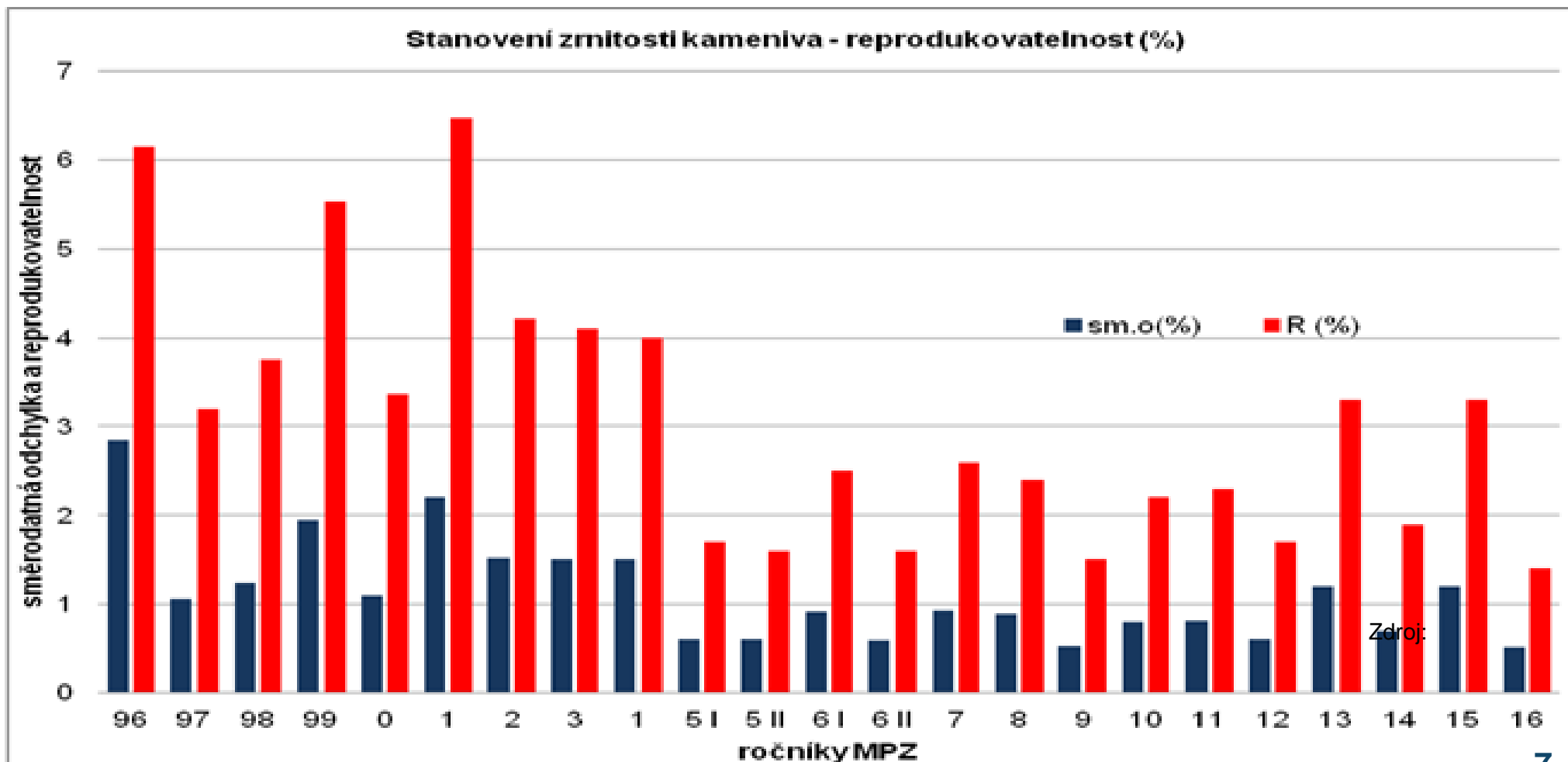
Pro účely této práce byly doplněny dvě další zkoušky kameniva, kde lze dokumentovat vliv vzorkování a přípravy vzorku na reprodukovatelnost zkušební metody. Výsledek je uveden v tabulce 1 a grafech č. 1, 2 a 3.

3. Stanovení vlivu jednotlivých operací na celkový výsledek

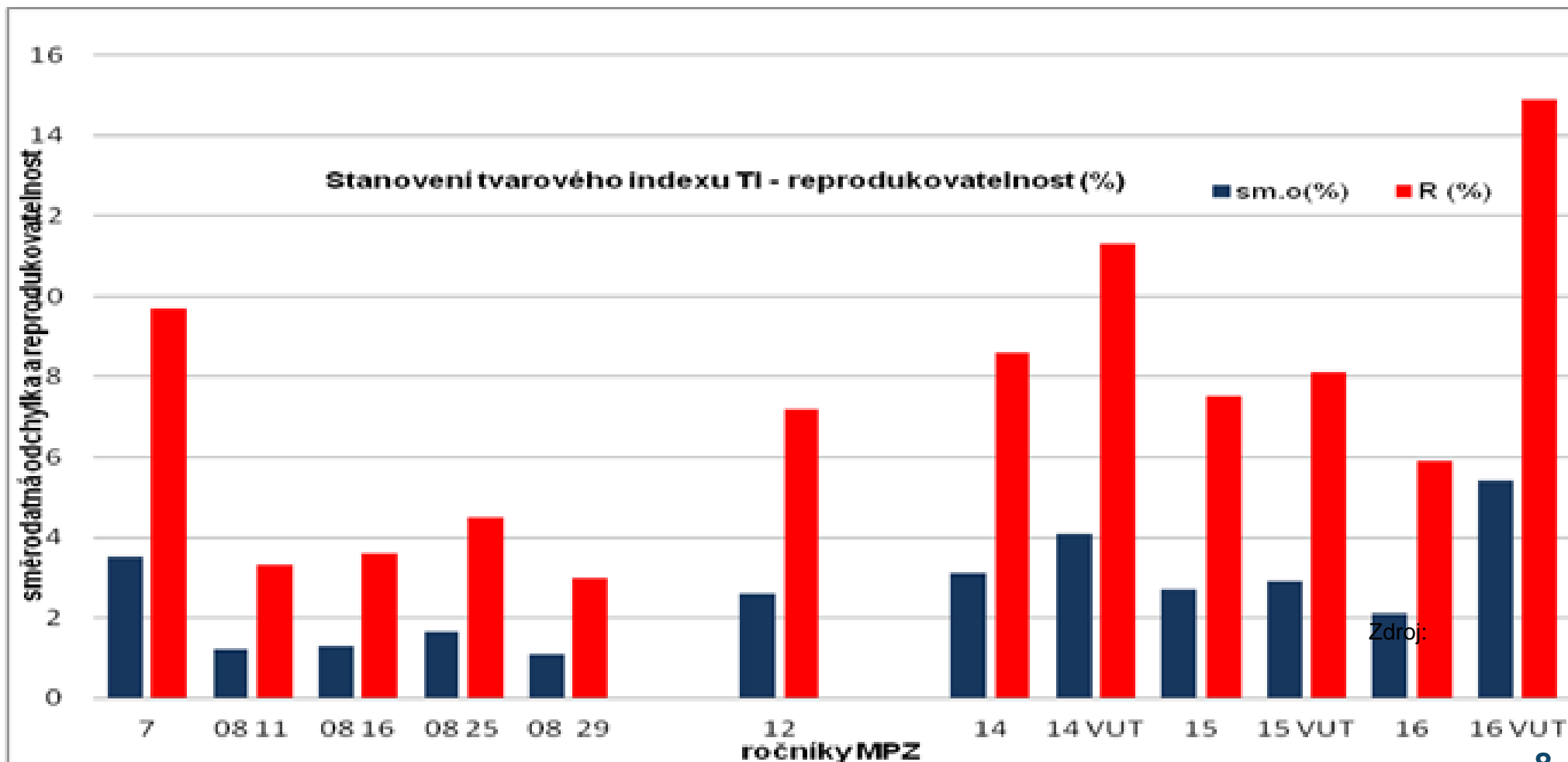
U zkoušky dle ČSN EN 933-4 byly porovnány výsledky standardních MPZ s MPZ z roku 2007, které probíhalo na totožných vzorcích – složky rozptylu a) resp. b) tedy byly eliminovány.

U zkoušky dle ČSN EN 1097-2 byly porovnány výsledky standardních MPZ, pořádaných jak VUT FAST v Brně (laboratoř obdrží dostatečné množství kameniva, ze kterého si sama připraví laboratorní vzorek) a AS-PK (laboratoř obdrží organizátorem připravený vzorek v požadovaném složení (poměr frakcí 10/11,2 a 11,2/14) a hmotnosti 5,0 kg) – složka rozptylu a) byla potlačena a složka b) byla eliminována.

3. Stanovení vlivu jednotlivých operací na celkový výsledek

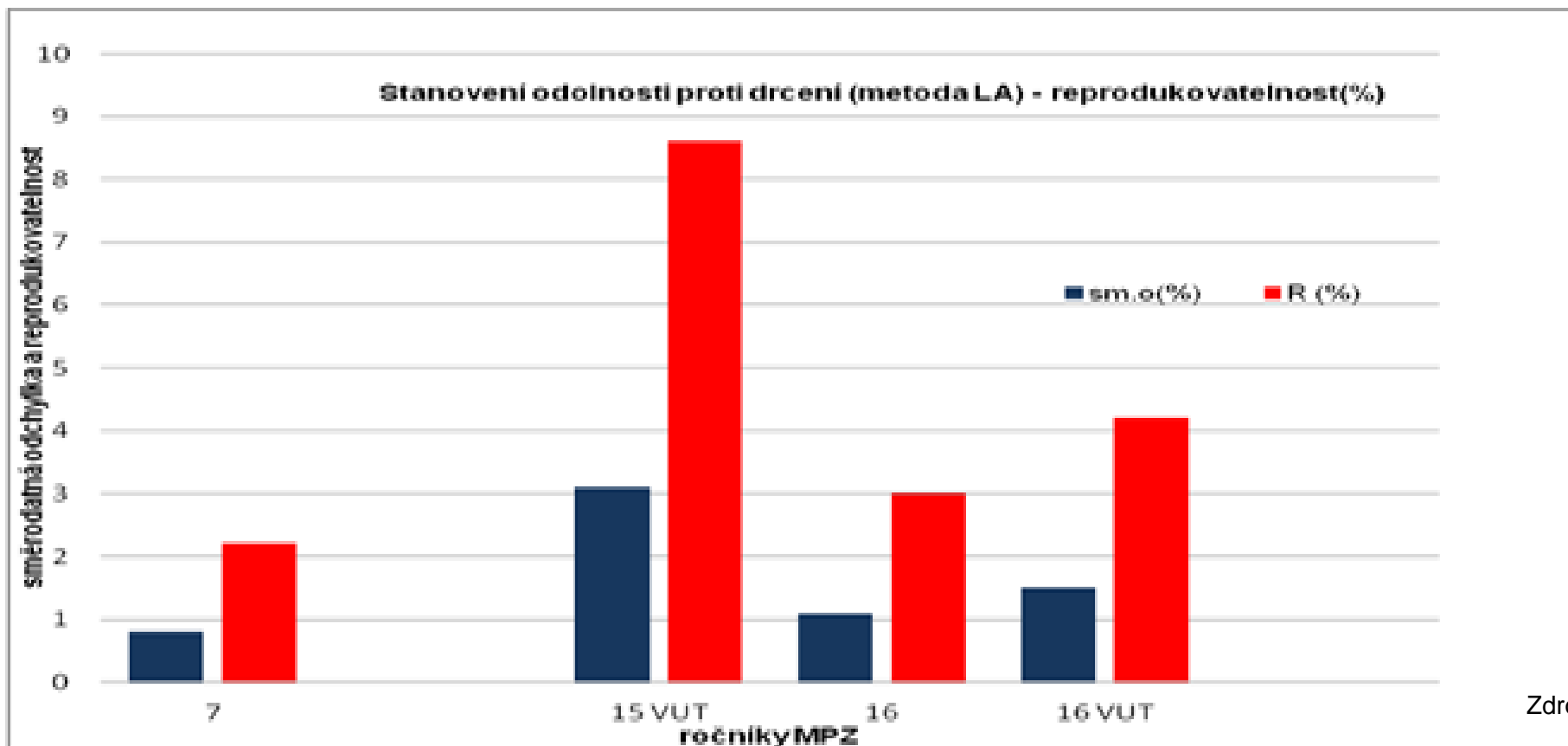

3. Stanovení vlivu jednotlivých operací na celkový výsledek

3. Stanovení vlivu jednotlivých operací na celkový výsledek

3. Stanovení vlivu jednotlivých operací na celkový výsledek

Tabulka 1: Stanovení vlivu jednotlivých složek rozptylu na celkový výsledek

zkušební postup	$R_{\text{běžná}}$	$R_{\text{snížená}}$	$SR_{a+b+c} \%$	$SR_c \%$	$SR_{a+b} \%$
stanovení zmitosti ČSN EN 933-1	4,5	2,1	100	46	54
stanovení tvarového indexu TI ČSN EN 933-4	9,1	3,6	100	39	61
stanovení odolnosti proti drcení (LA) ČSN EN 1097-2	6,4	2,6	100	41	59

Legenda

$R_{\text{běžná}}$ reprodukovatelnost při běžném zkoušení %

$R_{\text{snížená}}$ reprodukovatelnost eliminaci vlivu vzorkování a přípravy laboratorního vzorku %

SR_{a+b+c} vliv složek rozptylu a+b+c (celkový) = 100%

SR_c vliv složek rozptylu c (vlastní zkoušení)

SR_{a+b} vliv složek rozptylu a+b (vzorkování a příprava vzorku)

PODKLADNÍ VRSTVY A PODLOŽÍ VOZOVEK

3. Stanovení vlivu jednotlivých operací na celkový výsledek

Dalším krokem (po vypuštění vlivu složky rozptylu měření) je stanovení poměrné části vlivu složky rozptylu vzorkování a složky rozptylu úpravy vzorku. Tento poměr byl pokusně stanoven na modelové zkoušce „Stanovení zrnitosti kameniva – síťový rozbor“ dle ČSN EN 933-1. Zatím bylo provedeno 5 zkoušek na homogenizovaném a 5 zkoušek na nehomogenizovaném zkušebním vzorku.

Výsledek je uveden v tabulce č. 2.

Tento poměr je třeba potvrdit/ zpřesnit vyšším počtem měření a dále rozšířit na ostatní zkušební metody.

PODKLADNÍ VRSTVY A PODLOŽÍ VOZOVEK

3. Stanovení vlivu jednotlivých operací na celkový výsledek

Tabulka 2: Stanovení vlivu homogenizace vzorku na celkový výsledek

síto(mm)	8	4	2	1	0,5	0,25	0,125	0,063	průměr
R_H	1,59	1,48	1,65	1,20	1,17	1,60	1,39	0,71	1,35
R_N	4,15	4,98	2,64	2,65	1,56	1,90	1,85	1,43	2,65
R_H/R_N %	38	30	63	45	75	84	75	50	51

Legenda

R_H reprodukovatelnost homogenizovaného vzorku %

R_N reprodukovatelnost nehomogenizovaného vzorku %

Při využití těchto dat dochází k upřesnění vlivu (složek rozptylu) jednotlivých operací na celkový výsledek zkoušky. Výsledky byly doplněny do tabulky č. 3.

Tabulka 3: Stanovení vlivu jednotlivých operací na celkový výsledek u zkoušky ČSN EN 933-1

proces	metodika	odhad %	upřesnění %
vzorkování	CSN EN 932-1	25	27
příprava laboratorního vzorku	CSN EN 932-2	15	27
zkoušení	CSN EN 933-1	60	46

4. Závěr

Z výše uvedených údajů vyplývá, že vliv odběru (vzorkování) a následné přípravy (homogenizace) zkušebního vzorku na výsledek zkoušky je významný.

Je zapotřebí si uvědomit, že při snaze o zlepšení (snížení složky reprodukovatelnosti celého procesu) se nejedná o další náklady na materiálové vybavení laboratoře respektive časově náročné/ složité zkušební postupy.

Stačí pouze dodržovat existující postupy pro vzorkování, přípravu vzorku a zkoušení.